

Svoboda volby ve veřejných službách

23.listopadu 2005 Jiří Kozák

V poslední době čím dál tím častěji slyšíme, že veřejné služby v České republice nenaplnují potřeby těch, kterým jsou určeny. Stát, potažmo samospráva rozhodují, kam budou směřovat finance a tím ovlivňují škálu, rozsah a vlastně i kvalitu služeb. Konečný uživatel má jen malou šanci usměrnit tok financí. Nemluvě o faktu, že složitý systém sám o sobě spotřebovává velkou část prostředků, které by našly efektivnější uplatnění přímo o spotřebitele.

Výběr dělá uživatel, ne stát

CEVRO pozvalo do Prahy několik odborníků ze zahraničí, aby bylo možné diskutovat o systémech, které se u nich uplatnily a případně by tedy mohly být inspirací pro náš stát. Po zahajovací řeči, kterou přednesl místopředseda Poslanecké sněmovny Ivan Langer, se ujal slova Andrew Haldenby, ředitel britského think tanku Reform (www.reform.co.uk), který se zabývá liberalizací a zrušením monopolu ve veřejných službách. Haldenby ihned na začátku pojmenoval základní problémy většiny současných systémů, jako například monopolizace a neefektivnost, ale také skrytý vliv politiky a nerovnost. Řešení podle něj musí být ve snížení byrokracie, orientované na osobní potřeby, lehce inovovatelné a hlavně laciné. Řešení přináší také systém poukázek, které celý systém zjednodušují, mohou být adresné, lehce se administrují, snižují riziko zneužití peněz pro jiné účely a hlavně stimulují konkurenci. Výsledný efekt se dá označit jednoduše: konečný výběr služeb dělá ten, kdo je užívá a ne centrum, které pouze uvolňuje platby.

Slova Andrew Haldenbyho na konkrétních příkladech z praxe potvrdili zástupkyně regionální samosprávy Marseille Corrine Tichit a ředitel finanční sekce pracovního úřadu v Aachenu Christian Neuss.

Jaké jsou možnosti v České republice a jaký systém by byl podle ODS optimální, o tom informovala stínová ministryně práce a sociálních věcí Alena Páralová. Na konkrétních číslech demonstrovala neudržitelnost současného systému. Východiskem je demonopolizace veřejných služeb a mnohem efektivnější nakládání s prostředky.

Peníze mají jít za žákem

Odpolední panel konference se věnoval vzdělávání. Prvním řečníkem byl poslanec Dolní komory britského parlamentu a stínový ministr pro vzdělání Konzervativní strany Mark Hoban. Ten hned na začátku zdůraznil, že reforma vzdělávacího systému může dlouho stagnovat, pokud nejsou zvoleny vhodné prostředky. Konkurence poskytovatelů je v této oblasti stejně důležitá, jako v jiných službách.

Stínový ministr ODS byl se svým britským protějškem ve shodě. Administrativa dnes zasahuje do vzdělávání více, než je potřebné. Dochází i k situacím, kdy jsou úspěšné školy nuceny omezovat své služby, neboť stát si s jejich aktivitou nedokáže poradit. Dnešní systém směřuje ke smazávání rozdílů mezi kvalitními a špatnými školami prostě tím, že platby nejsou stanovovány podle počtu žáků. Pokud by byla větší možnost žáků a jejich rodičů určovat si, která škola je pro ně nejvhodnější, tj. pokud by jejich rozhodnutí znamenalo možnost ovlivnit směřování prostředků ze státního rozpočtu, systém by se narovnal a podporoval by konkurenci. Ta nevyhnutelně vede ke zlepšení nabídky.

Máme kde se inspirovat

Diskusi zahájil ředitel Prvního obnoveného reálného gymnázia v Praze Václav Klaus ml. Zajímal se především o návrhy, které má ODS pro vylepšení současného stavu vzdělávání u nás. Celá diskuse, kterou vedl Petr Matějů z Anglo-americké vysoké školy se pak snažila nalézt nástroje, které by ve veřejných službách pomohly. Nejčastěji skloňovaným byl právě výše zmíněný systém poukázek (voucherů). Ten přenáší odpovědnost za volbu zprostředkovatele služeb na konečného uživatele. Poukázky jsou využitelné v oblastech sociálních, pro zdravotně postižené, nezaměstnané a také ve školství. V bohaté diskusi panovala shoda, že příklady existují, jen je třeba jich využít a přenést je do České republiky.

Zleva: Václav Klaus ml., Walter Bartoš, Petr Matějů, Mark Hoban